

Moment 1 - Analog elektronik

Föreläsning 3 Transistorförstärkare

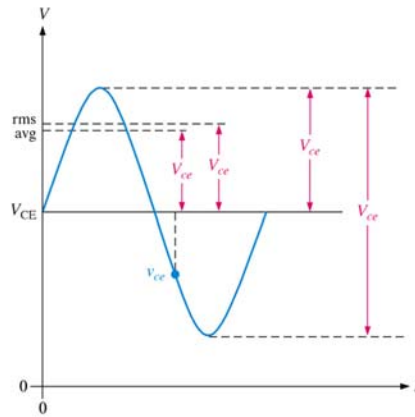
Jan Thim

F3: Transistorförstärkare

- Innehåll:
  - Introduktion
  - GE-steget
  - EF-steget
  - GB-steget
  - Flerstegsförstärkare
  - Felsökning

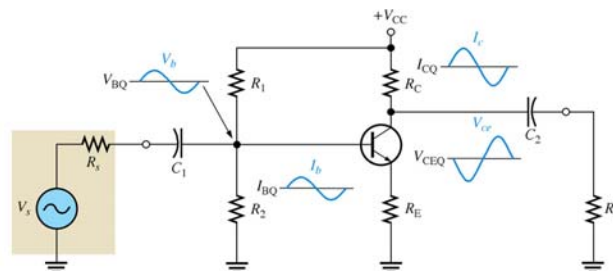
Förstärkare

- När man analyserar en förstärkarkrets från både DC och AC perspektiv, är AC komponenten skriven med små bokstäver.
- I detta fall v_{ce} för ett enstaka värde på kurvan.
- Hela signalen beskrivs som $v_{ce}(t)$.

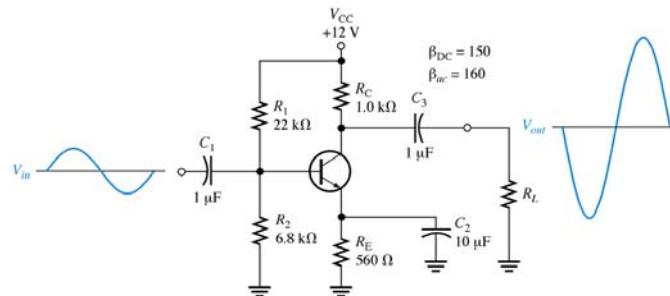
Förstärkare

- En förstärkare som arbetar i det linjära området kallas en linjär förstärkare.
- I förstärkaren på bilden når endast AC komponenten lasten på utgången på grund av den kapacitiva kopplingen.
- Utgångssignalen är också 180 grader ur fas.

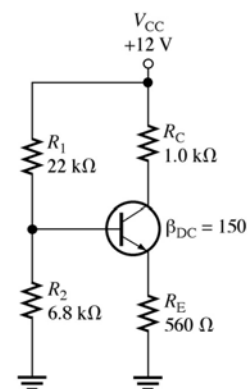
GE-steget

- GE-steget (gemensam emitter) är en förstärkarkoppling som ger hög spännings- och strömförstärkning.
- Utgångssignalen är fasvriden 180 grader.

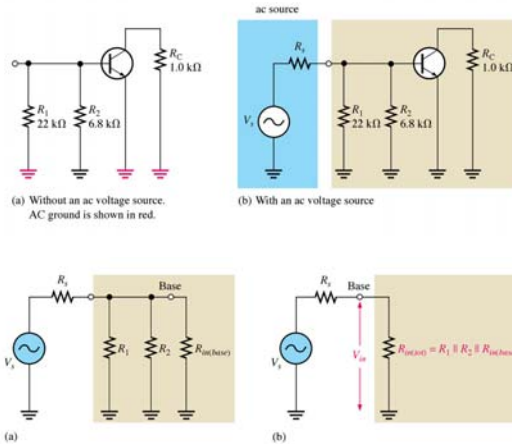
GE-steget DC analys

- DC delen av kretsen "ser" bara vad som finns innanför kondensatorerna, eftersom likström inte går genom dessa komponenter.
- Figuren visar den ekvivalenta kretsen för DC analys.
- DC analys görs på samma sätt som med en spänningsdelare.

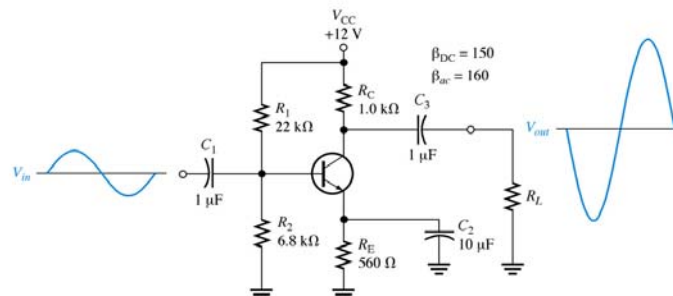
GE-steget AC ekvivalent krets

- Vid AC analys byter man ut kondensatorerna mot kortslutningar, eftersom likström passerar lättare "genom" kondensatorer än motstånd.
- Matningskällor ses som kortslutningar mot jord.
- Vi kan bestämma ingångsspänningen med hjälp av det ekvivalenta schemat för basen. Här blir det enkel serie-parallell koppling för analys.

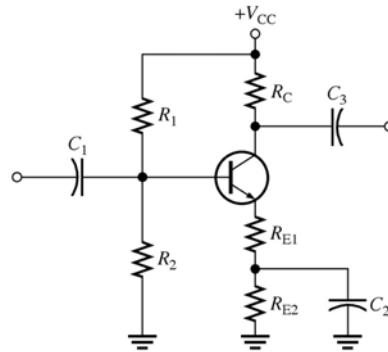
GE-steget

- Kondensatorn på emittersidan hjälper AC förstärkningen att bli högre på grund av att AC passerar lättare genom C_2 än genom R_E .

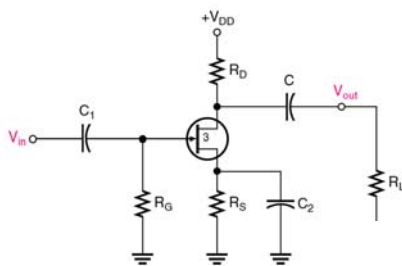

GE-steget

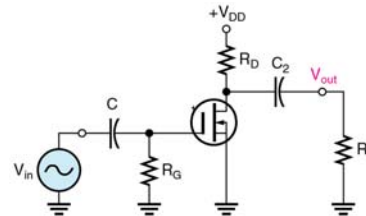
- "Bypass-kondensatorn" C_2 kan göra förstärkningen ostabil, eftersom R_E åsidosätts för AC. Förstärkaren blir då mera beroende av I_E .
- Denna effekt kan dämpas eller undvikas genom att sätta in en till (mindre) resistor på emittersidan (se figur).

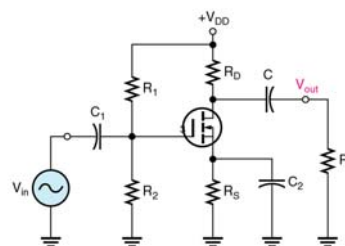
Motsvarigheter för FET

JFET

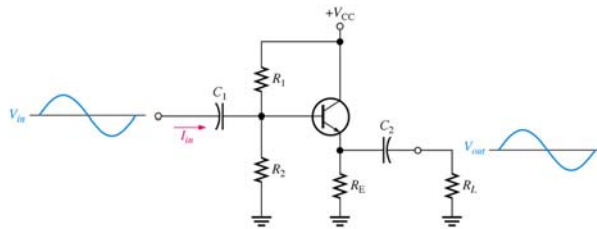
D-MOSFET

E-MOSFET

EF-steget

- EF-steget (emitterföljare) kallas också gemensam kollektor förstärkare.
- Det kallas emitterföljare för att ingen fasinvertering sker och ingen spänningsförstärkning erhålls.
- EF-stegets stora fördelar är dess höga strömförstärkning och den höga ingångsresistansen.

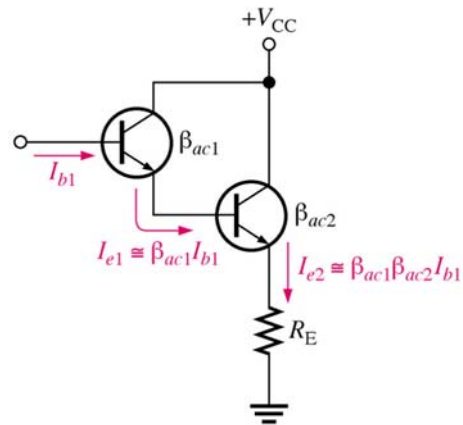
EF-steget

- Med hög ingångsresistans och låg utgångsresistans används EF-steget oftast som en buffer till laster med låg impedans.
- Stegets strömförstärkning A_i är ungefär lika med β_{ac} .
- Spänningsförstärkningen är ungefär 1.
- Effektförstärkningen är därför ungefär A_i .

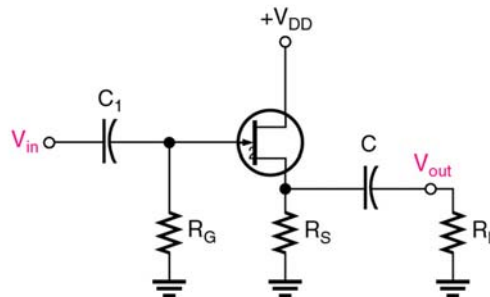
EF-steget

- Darlington-kopplade transistorer används för att höja ingångsimpedansen, för att kunna reducera belastning av kretsar med hög utgångsimpedans.
- Kollektorn på bägge transistorer är hopkopplad.
- Emittern på ingångstransistorn är kopplad till basen på utgångstransistorn.
- Ingångsimpedansen blir:

$$R_{in} = \beta_{ac1}\beta_{ac2}R_e$$

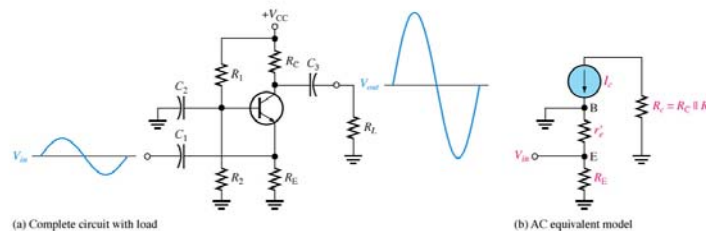

Motsvarighet för FET

GB-steget

- GB-steget (gemensam bas) däremot har hög spänningsförstärkning och en strömförstärkning på ungefär 1.
- Det har låg ingångsresistans, vilket gör det möjligt att använda det för ingångskällor med låg utgångsimpedans.
- Ingången för AC läggs på emittern och utgången tas från kollektorn.

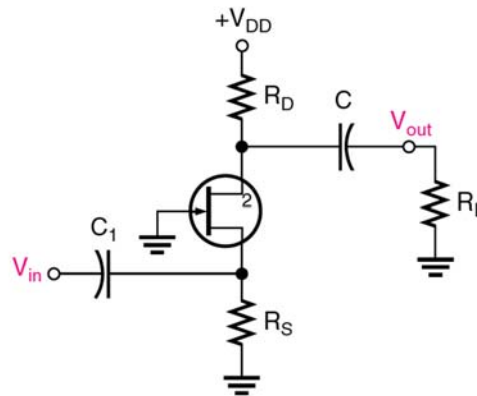

GB-steget

- GB-stegets spänningsförstärkning A_v är ungefär lika med R_C/r'_e , där r'_e är transistorens interna emitterresistans.
- Strömförstärkningen är ungefär lika med 1.
- Effektförstärkningen är därför ungefär densamma som spänningsförstärkningen.
- Ingångsresistansen är ungefär lika med r'_e .
- Utgångsresistansen är ungefär lika med R_C .

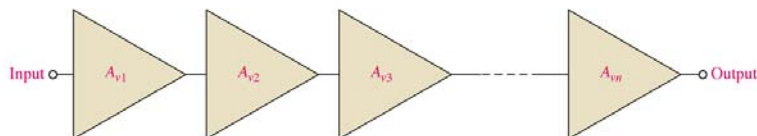
Motsvarighet för FET

Flerstegsförstärkare

- Två eller fler förstärkare kan kopplas ihop för att öka förstärkningen på en AC signal.
- Den sammanlagda förstärkningen fås genom att multiplicera ihop förstärkningsfaktorerna.

$$A_{v(\text{tot})} = A_{v1} * A_{v2} * A_{v3} * \dots * A_{vn}$$

Flerstegsförstärkare

- Förstärkning räknas i decibel (dB).
- Omvandling till decibel sker genom:

$$A_{V(\text{dB})} = 20 \cdot \log A_V \quad \text{för spänningsförstärkning}$$

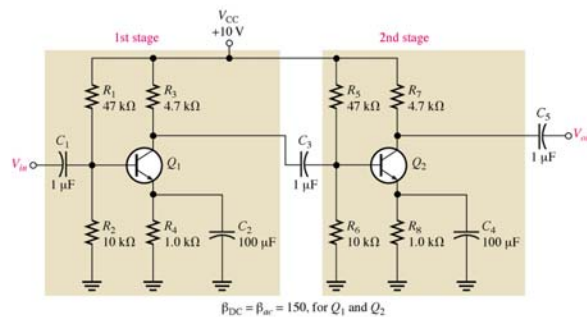
$$(A_{P(\text{dB})} = 10 \cdot \log A_P \quad \text{för effektförstärkning})$$

- Använder man decibel adderar man istället ihop förstärkningsfaktorerna:

$$A_{V(\text{tot})} = A_{V1} + A_{V2} + A_{V3} + \dots + A_{Vn}$$

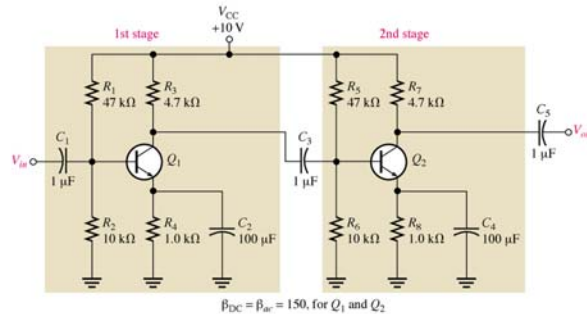
Flerstegsförstärkare

- Den kapacitiva kopplingen gör att DC matningen separeras till de olika stegen men att AC signalen tar sig igenom från steg till steg.

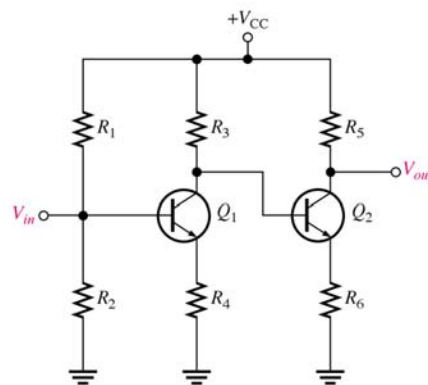
Flerstegsförstärkare

- Utgången på det första steget lastas med ingången på det andra steget.
- Detta sänker förstärkningen något i det första steget.

Flerstegsförstärkare

- En direkt koppling mellan stegen ger en bättre förstärkning i de låga frekvenserna.
- Nackdelen är att små förändringar i DC matningsspänningen pga. temperaturförändringar eller andra variationer i matningen går igenom mer och förstärks.

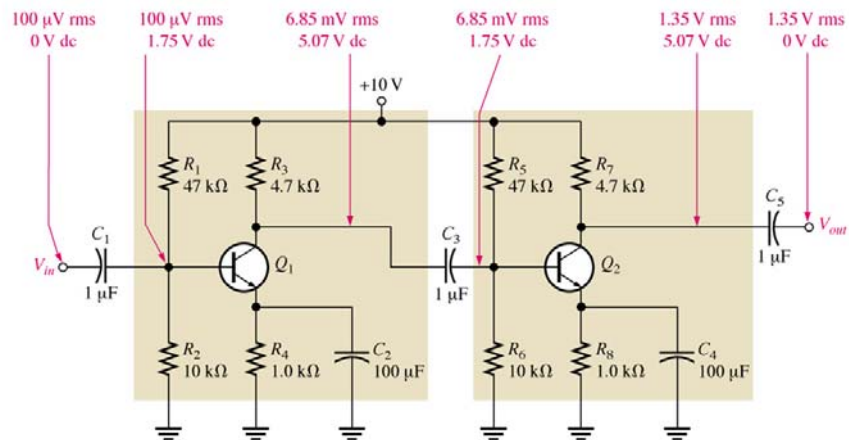
Felsökning

- En bra förståelse för hur transistorer och transistorförstärkare fungerar är en god grund vid felsökning.
- Erfarenhet vid felsökning kommer naturligtvis att underlätta och snabba upp processen. Glöm bara inte att tänka igenom funktionen hos den krets som felsöks. Erfarenhet ersätter inte helt en god kretsförståelse.

Felsökning

- Följande bild är ett diagram för en tvåstegs GE koppling med korrekta spänningar på olika ställen.
- En bra övning kan vara att titta igenom diagrammet och fundera över vad som händer med olika spänningar om olika komponenter falierar, t.ex. om det blir avbrott i en resistor eller kortslutning i en kondensator.

Felsökning

Sammanfattning

- Om det finns en kapacitiv koppling i en förstärkarkoppling går endast AC komponenten igenom.
- GE-steget ger hög spännings- och strömförstärkning.
- EF-steget ger ingen spänningsförstärkning (=1) men hög strömförstärkning.
- GB-steget ger ingen strömförstärkning (=1) men hög spänningsförstärkning.
- I flerstegsförstärkare har man kopplat ihop flera steg för att ändra på förstärkarens egenskaper och/eller höja förstärkningen.